

ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВ ПТНЗ

Вивчення шкільної практики в сфері організації технічної творчості учнів, розвитку професійних якостей інженерів-педагогів до організації технічної творчості учнів вимагало звернення до сучасних концепцій особистості.

Спрямованість особистості студента на сферу організації технічної творчості учнів є системоутворюючою основою, на якій базується все різноманіття навчальних дисциплін. А. Левін зазначив, що зі студента, який не має схильностей до педагогічної професії та інших необхідних вчителю особистісних якостей, підготувати хорошого вчителя або дуже важко, або взагалі неможливо.

Розвиток спрямованості у процесі навчання студента у вищому навчальному закладі сприяє становленню комплексу особистісних, професійно-педагогічних якостей, пошуку творчої індивідуальності майбутнього фахівця, сприяє успішності його подальшої професійної діяльності. Ця спрямованість розглядається у двох аспектах: особистісно мотиваційно-ціннісному, що проявляється у вибірковому відношенні до цінностей творчої професійно-педагогічної діяльності, та операційному, що забезпечує формування професійної готовності, професійної компетентності в організації і керівництві технічною творчістю студентів.

Педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і комбонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; передбачає опис процесу досягнення планованих результатів навчання, і є змістовною технікою реалізації навчального процесу. (Б. Лихачов, В. Беспалько, Г. Селевко).

Суть технології – виявлення та розвиток різних видів творчих здібностей студентів на основі пізнавальних мотивів навчання, прагнення до самовираження та самоствердження.

Проблема полягає в тому, що необхідно використовувати технологічний підхід в освіті, на якому базуються всі педагогічні технології, а підготовка студентів здійснюється в межах традиційного підходу. Таким чином, виникла суперечність між вимогами сьогодення до удосконалення освіти та наявними застарілими підходами.

Організаторську функцію керівника технічної творчості учнів у структурі особистості та професійної діяльності вчителя технології необхідно розглядати з позицій соціально-педагогічного, загально-психологічного та

психолого-педагогічного підходів.

Найбільш загальним показником досягнутого рівня розвитку організаторської функції може служити спрямованість особистості фахівця на виконання організаторської роботи в галузі технічної творчості учнів. Саме спрямованість особистості майбутнього інженера-педагога в її комплексному поєднанні інтересу до занять технічною творчістю з інтересом до організаторської роботи в даній сфері й визначає схильність студента до управління творчою діяльністю учнів.

При всій важливості визначення загальних і специфічних властивостей особистості не можна обійти і найважливіші психологічні механізми реалізації організаторської функції. У будь-якій діяльності, в тому числі і організаторській, необхідна активізація мотивів. Це відноситься не тільки до безпосередньої організації технічної творчості учнів, а й до оволодіння знаннями на етапі навчання у ВНЗ. Як показали дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених (А. Леонт'єв, Л. Божович, С. Якобсон, В. Кінь та ін.), без позитивної мотивації неможливо досягнення істотних результатів у розвитку особистості учня. Розрізняють мотивацію навчання, мотивацію самоосвіти, мотивацію праці. Виділяють мотивацію як властивість особистості і мотивацію як процес формування мотиваційної основи дій, ділять мотивацію на внутрішню і зовнішню тощо.

Одним з найважливіших шляхів оптимізації процесу навчання є управління мотивацією, що засноване на результатах аналізу його особливостей і закономірностей. Володіння викладачем мотиваційною основою процесу навчання означає володіння основною рушійною силою в освітньому процесі. Неможливо досягти бажаного результату, якщо зусилля викладача не будуть узгоджені з мотиваційною основою конкретного процесу навчання. Мотивація, або мотиваційна сфера процесу навчання, включає в себе ряд спонукань: зміст або ціннісні орієнтації особистості, потреби, власні мотиви, цілі, прагнення, інтереси тощо.

Дослідниками В. Мерлін, С. Рубінштейн, Ю. Шаров мотивація трактується як властивість, компонент якості особистості. Це стрижень особистості, який визначає цілісний погляд людини на процес, його активність в певному процесі.

Потреби і мотиви складають ієрархію, яка характеризує цілісну особистість у всіх галузях діяльності. Тому виховання особистості фахівця, його професійних якостей пов'язане, насамперед, з формуванням його потреб і мотивів.

Потреби і мотиви, їх співвідношення та взаємозв'язок, обумовлюють вибір змісту виховання, конкретних форм і методів навчання, ефективність всього процесу формування активної творчої особистості майбутнього фахівця.

Необхідно також звернути увагу на розмежування в процесі розвитку організаторської функції майбутнього викладача загальних і спеціальних

функцій. Загальні функції: комунікація (між членами організованої групи), навчання і виховання. Особливої уваги заслуговує спеціальна функція організатора: інтеграція – формування міжособистісного групової єдності організованого об'єднання учнів на основі інтересу до техніки, технічної творчості, прагнення зробити своїми руками щось "справжнє".

Для виділення основних якостей особистості здібного організатора аналізувалися характеристики керівників гуртків творчого спрямування. Дослідники Л. Ахтарієва, Г. Заремба, В. Козієв, С. Кондратьєва, І. Раппопорт, Г. Токарська та ін., вивчаючи вираженість якостей особистості вчителів, визначили їх домінуючі особистісні властивості. Так, для вчителів високого та середнього рівня діяльності притаманні високий рівень розвитку організаторських якостей, вимогливість до себе, впевненість, урівноваженість, привітність, тактовність, щирість. Для вчителів, які не стали майстрами, властиві тривожність, невпевненість, невротизм, нестриманість, які призводять до дезорганізації діяльності, нестійкості до різного роду емоційних чинників. Аналізуючи роботи вітчизняних дослідників, ми звернули увагу на наявне взаємопроникнення особистісних якостей вчителя і організатора. Наприклад, виділяють наступні сторони роботи вчителя:

- вчитель-організатор, який підбирає засоби, розподіляє роботу між дітьми, зацікавлює їх, здійснює врахування своїх досягнень і помилок;
- вчитель-працівник, це методист, громадський працівник, культурна особистість [1].

Хоча в даній структурі можна відзначити змішання функцій і особистісних якостей, в той же час вона дає певне уявлення про структуру організаторських якостей.

Перераховані вище якості особистості властиві більшою чи меншою мірою всім організаторам, вони можуть і не досягати найвищих значень, але їм не повинні переходити в протилежні.

Особливу увагу Л. Уманський приділяє специфічним властивостям особистості організатора, це [2]:

- організаторська проникливість (психологічна вибірковість, емпатія);
- здатність до активного психологічному впливу, критичність і самокритичність організатора;
- схильність до організаторської роботи;
- спрямованість особистості організатора;
- широта організаторських можливостей;
- індивідуальність організатора, зокрема, за типом мислення – "художник", "мислитель".

Успішна організаторська робота, відповідно до думки вченого, залежить від наступних психолого-педагогічних умов:

- знання людей, з якими працює організатор;
- знання законів розвитку колективу;

- розвиненості загальних і спеціальних якостей особистості організатора;
- знання особливостей організаторської роботи;
- знання справи, яка організовується;
- вміння практично організувати діяльність учнів.

О. Лутошкін, аналізуючи ці умови, сформулював поради вчителям-організаторам технічної творчості учнів таким чином:

1) підходити до кожного, учня індивідуально, дослідити за допомогою методів психодіагностики інтереси, захоплення і здібності учнів, властивості їх темпераменту, рухливість нервових процесів тощо;

2) спиратися в роботі з учнями не тільки на наявні задатки та здібності, а й на ті, яким треба допомагати розвиватися;

3) прагнути поєднання в організованому колективі ділових та особистих взаємин учнів – враховувати їх міжособистісні відносини;

4) визначати лідерів у колективі й спиратися на їх допомогу в роботі з учнями;

5) проводити навчання в невеликих групах з метою підвищення творчої взаємодії учнів [1].

Таким чином, аналіз психолого-педагогічної літератури та вивчення передового педагогічного досвіду організації технічної творчості учнів, дозволив виявити психолого-педагогічні умови ефективної діяльності організатора технічної творчості учнів, намітити шляхи вдосконалення підготовки студентів до подальшої професійної діяльності. Опитування досвідчених вчителів-організаторів шкільних технічних об'єднань підтвердили припущення про те, що в рамках навчального плану студентам недостатньо часу для успішної реалізації професійної функції організатора технічного гуртка. Практика показала, що навіть маючи хороші навички роботи з матеріалом та інструментами, вивчивши зміст основних напрямків технічної діяльності шкільних гуртків, багато студентів не змогли організувати, зацікавити учнів, тим більше розвинути їх творчий потенціал.

Література

1. Лутошкін А.Н. Как вести за собой / А.Н. Лутошкін. – М.: Просвещение, 1986. – 208 с.
2. Методы экспериментального исследования социально-психологических феноменов / Л.И. Уманский // Методология и методы социальной психологии; под ред. Е. В. Шороховой. – М. : Просвещение, 1977. – С. 54 – 71.